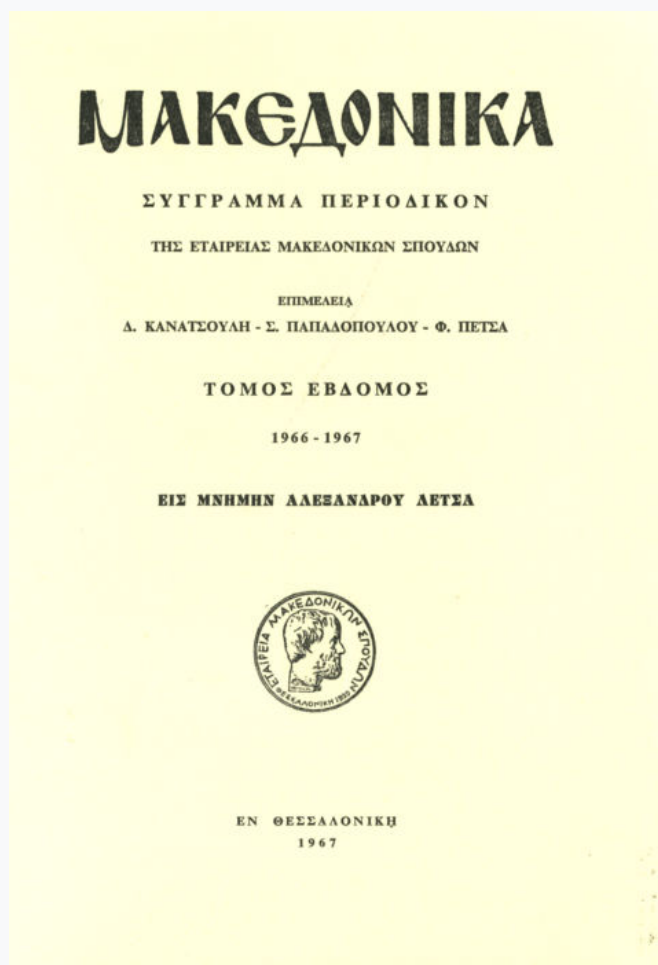

Μακεδονικά

Τόμ. 7 (1967)

Εις μνήμην Αλέξανδρου Λέτσα

Η εκ Βεροίας καταγομένη οικογένεια Βικέλα

Γεώργιος Χ. Χιονίδης

doi: [10.12681/makedonika.978](https://doi.org/10.12681/makedonika.978)

Copyright © 2015, Γεώργιος Χ. Χιονίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χιονίδης Γ. Χ. (1967). Η εκ Βεροίας καταγομένη οικογένεια Βικέλα. *Μακεδονικά*, 7, 210–217.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.978>

Η ΕΚ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΤΑΓΟΜΕΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΒΙΚΕΛΑ

I

Ἐφορμὴ εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην ὑπῆρξεν ἐπίσκεψίς μου εἰς τὸ Ἡράκλειον Κρήτης, ὅπου λειτουργεῖ ἡ «Βικελαία βιβλιοθήκη». Ἐπρόσεξα λοιπόν, ὅτι εἰς τὰ δημοσιεύματα, σχετικῶς μὲ τὴν ὡς ἄνω βιβλιοθήκην, ἀναφέρεται ὅτι ὁ μέγας δωρητής, ὁ γνωστὸς λογοτέχνης καὶ φιλόanthropos Δημήτριος Βικέλας, ἐγεννήθη μὲν εἰς τὴν Ἑρμούπολιν τῆς Σύρου, ἀλλὰ κατήγετο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν¹. Τὰ αὐτὰ γράφονται καὶ εἰς τοὺς τουριστικούς ὁδηγούς τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου ἢ τῆς Κρήτης γενικῶς.

Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν εἶναι ἀληθής, διότι ἡ οἰκογένεια Βικέλα κατήγετο—ὡς γνωστὸν—ἀπὸ τὴν μακεδονικὴν Βέροϊαν καὶ ἦτο μάλιστα ἡ ἐπιφανεστέρα καὶ πλουσιωτέρα μαζί μὲ τὴν συγγενικὴν τῆς οἰκογένειαν τῶν Ρακτιβάν².

II

Ἄς ἴδωμεν, ὅμως, ποίας πληροφορίας ἔχομεν διὰ τὴν σπουδαίαν οἰκογένειαν τῶν Βικέλα.

Ὁ Δημήτριος Βικέλας, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ περιφήμου «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», δίδει ὠρισμένας πληροφορίας εἰς τὸ ὥραιον βιβλίον του «Ἡ ζωὴ μου», γράφων, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «...αἰσθάνομαι, ὅτι, ἐάν ἦτο δυνατόν καὶ σήμερον ἔτι νὰ στήσω τὴν σκηνὴν μου εἰς Βέροϊαν, ἐκεῖ ἤθελα ἀνεύρει τὴν πατρίδα, καθόσον ἐκεῖ συγκεντροῦνται αἱ οἰκογενειακαὶ μου παραδόσεις. Δὲν λησμονοῦμεν, ὅτι ἐκεῖθεν καταγό-

¹ Ἐ μ μ. Α. Πετράκη, Τὸ Ἡράκλειον καὶ τὸ Γ' Πανεπιστήμιον, Ἡράκλειον 1959, σ. 13.

² Ἐπιστολὴ πρὸς ἐμέ, τοῦ κ. Κ. Θ. Δημαρᾶ, ἀνεψιῦ, ἐκ μητρός, τοῦ Κ. Ρακτιβάν. Ὁ κ. Δημαρᾶς εἰκάζει τοῦτο, λόγῳ τῶν παρατηρουμένων ὀνομάτων Δημήτριος, Ἐμμανουὴλ κτλ., εἰς ἀμφοτέρας τὰς οἰκογενείας. Ἄς σημειωθῇ, ἐπὶ πλέον, ὅτι ἀμφοτέραι αἱ οἰκογένειαι ἡσχολοῦντο, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, κυρίως δὲ τῶν ἐν Βεροίᾳ ἐτοιμαζομένων προσώπων κτλ. («χαβλιῶν»), χρησίμων διὰ τὸ λουτρόν (βλ. Α. Σμυρλή, Δημήτριος Ρακτιβάν, Βέροια 1938, σ. 18-20. Μ. Ε. Μ. Cousinéry, Voyage dans la Macédoine, τόμ. I, Παρίσι 1831, σ. 68. Δ. Βικέλα, Ἡ ζωὴ μου, Ἀθήναι 1910, σ. 10).

μεθα. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρός μου, εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομά του, ἐχαράξαμεν τὰς λέξεις «ἐκ Βεροίας» ὁ ἀδελφός μου ἐνέγραψεν εἰς τὸ σχολεῖον τὸν πρωτότοκόν του ὡς Μακεδόνα τὴν καταγωγὴν, καὶ ἐγὼ δὲ μεταξὺ τῶν Μακεδόνων πάντοτε συγκαταλέγομαι.....»¹.

Ὁ καθηγητὴς Ἀνδρέας Μ. Ἀνδρεάδης, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἀξιόλογα ἄρθρα διὰ τὸν Δ. Βικέλαν², μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ θανάτου του, σημειώνει: «....Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκ Μακεδονίας καταγωγῆς τοῦ Βικέλα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν πολλά, διότι ἡ οἰκογένειά του εἶναι ἀρκούντως γνωστὴ εἰς τοὺς Μακεδόνας. Ἦτο ἡ διαπρεπεστέρα τῆς Βεροίας.... Ὁ μέγας πλοῦτος τοῦ (πάππου) Δ. Βικέλα ἐκίνησε τὴν πλεονεξίαν τῶν Τούρκων....καὶ ὅλη ἡ οἰκογένεια ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Βέροιαν.....Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐμπορεύετο, ὁ πατὴρ τοῦ Βικέλα, κατέφυγε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Σύρον. Ἐκεῖ ἐγεννήθη τῷ 1835 ὁ ἡμέτερος Δημήτριος...»³.

Ὁ Δ. Βικέλας διασώζει τὴν πληροφορίαν, ὅτι: «Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐγράφετο μὲ Μπ Μπικέλας ἢ καὶ Μπεκέλας. Ὁ πατὴρ μου κατ' ἀρχὰς ὑπεγράφετο οὕτω (Μπικέλας) μέχρις ὅτου, μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου, παρεδόχθη τὴν γραφὴν μὲ Β ἀντὶ τοῦ Μπ. Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο τούτων συμφώνων εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως ἐθεωρήθη βάρβαρος καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς τότε ἐπικρατούσης σχολαστικότητος. Εἰς τὰς Εὐρωπαϊκάς ὁμως γλώσσας ὁ πατὴρ μου, τηρῶν τὴν προφορὰν τοῦ Μπ, ἔγραφε τὸ ἐπώνυμόν του μὲ λατινικὸν Β. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησα ἀνέκαθεν καὶ ἐγὼ»⁴.

III

Ἐξ ὧν μέχρι σήμερον γνωρίζω, εἶναι γνωστὰ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα, διὰ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας τοῦ Βικέλα:

1) Χατζῆ Μανώλης Μπικέλας.

Φέρεται οὗτος ὡς ὁ πρῶτος γνωστὸς Βικέλας, ἀρχηγὸς πολυμελοῦς οἰκογενείας, πλούσιος καὶ ἐπιφανὴς πολίτης τῆς Βεροίας, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἀπείβωσε μᾶλλον κατὰ τὸ 1762⁵. Τὸ ὄνομά του («Χατζῆ - Μα-

¹ Δ. Βικέλα, ἔ.ἀ., σ. 6 κέ.

² Ἀνδρ. Μ. Ἀνδρεάδης, Δημήτριος Βικέλας, εἰς «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Παμμακεδονικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν», 3 (1910) 40-45, ιδίως σ. 40 καὶ «Ἔργα», τόμ. 2 Ἀθῆναι 1940, σ. 133-147, ιδίως σ. 134-135.

³ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», ἔ.ἀ., σ. 40-41.

⁴ Ἡ ζωὴ μου, σ. 7.

⁵ Κ. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία κτλ., Ἀθῆναι 1867, σελ. 528.

Εἰς ἔγγραφον, τῆς 9-4-1748, τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τοῦ τουρκικοῦ ἱεροδικείου Βεροίας (βλ. Ἰ. Βασδραβέλλη, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας. Β' Ἀρχεῖον Βεροίας - Ναούσης (1598-1886), Θεσσαλονίκη 1954, σ. 157-158, ἔγγραφον 179) ἀναφέρονται οἱ «άν-

νόλης Μπικέλλας», «Βερροιεύς»), πληροφορούμεθα από τὸν ἐπικήδειον λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν εἰς Βέροιαν ὁ μαθητὴς τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, Ἰωάσαφ Κορνήλιος, ὁ Ζακύνθιος, ποὺ ἐδημοσιεῦθη κατὰ τὸ 1788¹. Φαίνεται, ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῇ ὁ Ἑμμανουήλ Μπικέλλας, τὰ Ἱεροσόλυμα («Χατζής»).

2) Βικέλλας, ἀγνώστου ὀνόματος.

Ὁ Γάλλος διπλωματικὸς υπάλληλος, ἀρχαιολόγος κτλ., Κουζινερὺ ἀναφέρει εἰς τὸ ἀξιόλογον σύγγραμμά του «Ταξειδί εἰς τὴν Μακεδονίαν», διαφόρους εἰδήσεις περὶ Βεροίας (σελ. 57 κέ. τοῦ Ιου τόμου), μνημονεύει δὲ καὶ ἓνα Βικέλα, ὁ ὁποῖος ἦτο πολὺ φιλόξενος καὶ μορφωμένος. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτὴ ἐγένετο ἄλλων κατὰ τὸ 1763 καὶ ὁ ἀναφερόμενος Βικέλας θὰ ἦτο ἐγγονὸς τοῦ Χατζῆ Μανώλη, ὅπως λέγει ὁ Δ. Βικέλας, χωρὶς ὁμως νὰ ἀποκλείεται, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ ἦτο καὶ υἱὸς του (ὁπότε δεόν νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν ἐπόμενον, Δημήτριον), διότι ὁ Χατζημανώλης ἀπεβίωσε μᾶλλον κατὰ τὸ 1762, ἢ δὲ ἐπίσκεψις τοῦ Κουζινερὺ ἐγένετο, ὡς ἀνωτέρω, κατὰ τὸ 1763, ὁπότε ὁ ἄγνωστος αὐτὸς Βικέλας ἦτο ἀρχηγὸς πλέον τῆς περιφήμου αὐτῆς οἰκογενείας².

3) Δημήτριος Μπεκέλλας, ὁ πρεσβύτερος.

Ἦτο πάππος τοῦ Δημητρίου Βικέλα. Περί αὐτοῦ γνωρίζομεν, ὅτι ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Νικολάου Βάρκοση, νέος ὢν, κατὰ τὰ ἔτη 1751-1754³. Εἶχεν ἀλληλογραφίαν μὲ ἐξεχούσας προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς του⁴. Ἀπὸ τὴν Βέροιαν ἔφυγεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἡσχολεῖτο μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἰδίως τῶν ἐν Βεροίᾳ κατασκευαζο-

τιπρόσωποι» τῆς Βεροίας, παρατηροῦμεν δέ, ὅτι ὁ πρῶτος τούτων λέγεται «....Χατζῆ Μανώλης (τοῦ) Ἀντωνίου.....». Ἀγνώστον, ἂν οὗτος ἔφερε καὶ τὸ ἐπίθετον Μπικέλλας, ἐν καταφατικῇ δὲ περιπτώσει, μανθάνομεν, ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου γνωστοῦ Βικέλλα, τοῦ Χατζῆ Μανώλη, ἔλεγετο Ἀντώνιος. Εἰς ἕτερον ἔγγραφον, τοῦ ἰδίου ἀρχείου, τῆς 24-7-1794, ἀναφέρεται (ἐ.ἀ., σ. 232-233, ἔγγρ. 240) ὡς δημογέρων καὶ ὁ «Χατζῆ Μανώλης». Οὗτος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦτο ὁ Μπικέλλας, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀποβιώσει.

¹ Κ. Σάθα, ἐ.ἀ. Σπ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνημόν», τόμ. 6, σ. 478. Δ. Βικέλα, ἐ.ἀ., σ. 9 κέ. Ἀλ. Λέτσα, Δημήτριος Βικέλας, ἔκδοσις Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1951, σ. 10, 68. Χρ. Γ. Σαμαρτζίδη, Ὁ Δημήτριος Βικέλας, ὡς λόγιος καὶ ἄνθρωπος, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 6). Περί τῆς οἰκογενείας Βικέλα βλ. καὶ «Εκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», 4 (1883) 342.

² Cousinéry, ἐ.ἀ. Δ. Βικέλα, ἐ.ἀ., σ. 425.

³ Π. Ἀραβαντινοῦ, Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια Κ.Θ. Δημαρᾶ, ἔκδοσις Ε.Η.Μ., Ἰωάννινα 1960, σ. 26.

⁴ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», Ν. Σφενδόνη, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 127-128. Μιχ. Κάλινδερη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς δημοτικῆς βιβλιοθήκης Κοζάνης (1676-1808), Θεσσαλονίκη 1951, σ. 19, 23-33, 66, 72, 73.

μένων περιφήμων προσοψίων¹, ἐν συνεχείᾳ δὲ κατέληξε, μέσῳ Μυκόνου, εἰς τὴν Σύρον².

4) Νικόλαος Μπεκέλλας.

Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ προγουμένου³. Ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Πέστην (Βουδαπέστην) τῆς Οὐγγαρίας, ἀσχολούμενος μὲ τὸ ἐμπόριον, ἐπολιτογραφίῃ δὲ κατὰ τὸ 1794, ὡς ἐγνώσθη τελευταίως⁴. Οὗτος ἦτο ἑφορος τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς τῆς Πέστης⁵, ἐδαπάνησε δὲ μεγάλα ποσὰ διὰ τὴν ἔκδοσιν βιβλίων⁶ καὶ ἐξώδευσεν ἀξιόλογον ποσὸν διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐξώστου τοῦ νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας τῆς ἑλληνικῆς παροικίας⁷. Ἐξώθεν τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπῆρχεν ὁ οἰκογενειακὸς τάφος του, ὅπου ἐνεταφιάσθη ὁ μικρὸς υἱὸς του Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸ 1801⁸.

5) Γεώργιος Μπεκέλλας.

Ἀναφέρεται, κατὰ τὸ 1780, ὡς συναποφασίσας μετ' ἄλλων τὴν ἴδρυσιν, δαπάναις των, ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εἰς Βουδαπέστην⁹. Ἀγνωστον, ἐὰν ἦτο ἀδελφὸς ἢ πατὴρ τοῦ Νικολάου.

6) Σταμάτιος Μπεκελλίδης.

Ἀδελφὸς μᾶλλον τῶν δύο προηγουμένων. Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἔγραψε διὰ τὸν σπουδαῖον ἐξ Ἰωαννίνων ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον, ὅταν ἐπεσκέφθη οὗτος τὴν Βέροian (κατὰ τὸ 1773) καὶ τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύη εἰς τὸ περίφημον βιβλίον τούτου «Ταμεῖον Ὁρθοδοξίας»¹⁰.

¹ Βλ. σ. 210 σημείωσιν 2, ἀνωτέρω.

² Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., σ. 4 κέ. Α. Ἀνδρεάδης, ἑ.ἀ. Ἀλ. Λέτσα, ἑ.ἀ. σ. 9 κέ.

³ Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ. σ. 10.

⁴ Ε. Φιοῦβες, Οἱ κατάλογοι τῶν πολιτογραφηθέντων Ἑλλήνων παροίκων τῆς Πέστης καὶ Βούδας στὴν περίοδον 1687-1848, «Μακεδονικά» 6 (1964-65) 106 κέ., 109.

⁵ Ν. Δελιαλῆ, Ἀναμνηστικὴ εἰκονογραφημένη ἑκδοσις Παύλου Χαρίση, τόμ. I, Κοζάνη 1935, 48 κέ. Σπ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων», 8 (1911) 287, 289. Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, μητροπολίτου Ξάνθης, Ἡ Μοσχόπολις (1330-1930), ἐπιμέλεια Σ. Π. Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 142. Ν. Δελιαλῆ, Κατάλογος ἐντύπων δημοτικῆς βιβλιοθήκης Κοζάνης, τ. I, Θεσσαλονίκη 1948, σ. 48, ἀριθμ. 166.

⁶ Ν. Δελιαλῆ, ἑ.ἀ. σ. 49, ὑποσημ. Ν. Δελιαλῆ, Κατάλογος κτλ., ἑ.ἀ.

⁷ Ν. Δελιαλῆ, ἑ.ἀ. σ. 49.

⁸ Σπ. Λάμπρου, ἑ.ἀ., σ. 474.

⁹ Ν. Δελιαλῆ, ἑ.ἀ., σ. 43. Θ. Μ. Νάτσινα, Οἱ Μακεδόνες πραγματευτάδες εἰς τὰς χώρας τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας. Θεσσαλονίκη 1939, σ. 36. Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, ἑ.ἀ., σ. 138. Ν. Δελιαλῆ, Κατάλογος κτλ., σ. 146-7, ἀριθμ. 562.

¹⁰ Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., σ. 12-13, Ταμεῖον Ὁρθοδοξίας, σ. Κ'. Βλ. περὶ τούτου, Δημητρίου Σ. Γκίνη, Νομικόν... Θεοφίλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, Θεσσαλονίκη 1960

7) Δημήτριος Μπεκέλλας, ὁ εἰς τὴν Πέστην.

Ἦτο υἱὸς τοῦ Νικολάου. Γνωρίζομεν, ὅτι ἐξέδωκεν, εἰς τὴν Βούδαν τῆς Οὐγγαρίας (1826), ἐναίσιμον διατριβήν¹.

8) Ἰωάννης Μπεκέλλας.

Ἦτο υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μπεκέλλα (βλέπε ὑπ' ἀριθμ. 3), ἔγινε δὲ γνωστὸς ἀπὸ τὴν σημείωσιν, ποὺ ὑπάρχει εἰς χειρόγραφον στιχηράριον, τοῦ 1776, τὸ ὁποῖον ἀντέγραψεν οὗτος, ἐν Βεροίᾳ, καὶ διασώζεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης².

9) Μανουὴλ Μπικέλλας.

Ἀναφέρεται (1800) ὡς κάτοχος, ἐν Βεροίᾳ, ἐνὸς χειρογράφου, ἐκ περιγραμνῆς, τῆς λειτουργίας τῆς ἁγίας Ματρώνης³.

10) Χρ. Μπικέλλας.

Ἀφιέρωσεν (1803) εἰς ἐκκλησίαν τῆς Βεροίας μίαν εἰκόνα⁴.

11) Μητάκος Μπικέλλας.

Οὗτος ἀφιέρωσε (1803) τὸ ἀνωτέρω χειρόγραφον τῆς λειτουργίας τῆς ἁγίας Ματρώνης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου Βεροίας⁵.

12) Ἀντώνιος Μπεκέλλας.

Τελευταίως πληροφοροῦμεθα⁶, ὅτι οὗτος ἐπολιτογραφήθη εἰς τὴν

(παράρτημα τῆς ἐπετηρίδος τῆς Σχολῆς νομικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), πολλαχοῦ τῆς Εἰσαγωγῆς. Σωφ. Σταμοῦλης, «Βεροιακός», εἰς ἐφημ. «Βέροια», φύλλ. 86/3.4.1927. Τρ. Ε. Εὐαγγελίδης, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίᾳ, τόμ. Ι, Ἀθῆναι 1936, σ. 105.

¹ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ., σ. 12. Εὐαγγελίδης, ἔ.ἀ.

² Α. Σιγάλα, Ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ζωὴν κτλ. Ἀρχεῖα καὶ βιβλιοθήκαι Δυτικῆς Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 157.

³ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ., σ. 424.

⁴ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ. σ. 424.

⁵ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ., σ. 424. Εἰς κώδικα, εὐρισκόμενον εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου, ἐν Βεροίᾳ («Τεύτερη» κτλ., ὅρα, περὶ τοῦ κώδικος τούτου, Γ. Χ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμ. Ι, Βέροια 1960, σ. 41. Βλ. καὶ Α. Σιγάλα, ἔ.ἀ. σ. 148-153), ὅπου κατεχωρεῖτο ἡ κατανομή τοῦ εἰς τοὺς Τούρκους καταβαλλομένου φόρου (ἔτους 1846), ἐν Βεροίᾳ, ἀναφέρονται, εἰς τὴν μερίδα τῆς ἐνορίας Μητροπόλεως (σ. 3), τὰ ὀνόματα τῶν προϋχόντων, μᾶλλον δημογερόντων, μεταξὺ δὲ τούτων μνημονεύεται καί: «.....ὁ λογιότατος (sic) σιὸρ, μητάκος μπὴ κέλας....».

⁶ Ε. Φιοῦβεζ, ἔ.ἀ., σ. 15.

Πέστην τῆς Οὐγγαρίας κατὰ τὸ 1826, κατοικῶν ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1808¹.

13) Δημήτριος Μπικέλλας, ἱατρός.

Ἐσπούδασεν ἱατρός εἰς Πέστην, ἤσκησε δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰ Σκόπια, ὅπου ἀπεβίωσεν. Ὁ υἱὸς του Τηλέμαχος ἐγκατέλειψε τὴν Βέροιαν, ὑπηρετήσεν εἰς τὸν ἐλληνικὸν στρατόν, μετέβη εἰς Μασσαλίαν, δι' ἐμπόριον, καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς σιδηροδρομικός².

14) Ἐμμανουὴλ Βικέλλας.

Πατὴρ τοῦ Δημητρίου, τοῦ λογοτέχνου. Ἐγεννήθη, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ 1800. Ἐνυμφεύθη (1834) τὴν Σμαράγδαν, θυγατέρα τοῦ Γεωργίου Μελά, ἐξ Ἰωαννίνων. Ἦτο ἔμπορος εἰς τὴν Σῦρον, Κωνσταντινούπολιν καὶ Ὁδησσόν³.

Αὐτὸς μετέτρεψε τὸ ἐπίθετον ἀπὸ Μπεκέλλας ἢ Μπικέλλας εἰς Βικέλλας.

15) Κωνσταντῖνος Βικέλλας.

Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου καὶ θεῖος τοῦ λογοτέχνου. Εἰσαγγελεύς, δικηγόρος καὶ συγγραφεὺς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (1808) καὶ ἀπεβίωσεν εἰς Ἀθήνας (1886)⁴.

16) Ὅθων Μπεκέλλας.

Ἐγγονὸς τοῦ Νικολάου καὶ υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μπεκέλλα, τῆς Πέστης. Ἐγεννήθη, εἰς Πέστην, τὸ 1833, ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ τελικῶς ἔγινε φαρμακοποιός⁵.

17) Δημήτριος Βικέλλας, ὁ λογοτέχνης.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1835 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1908⁶.

¹ Σ. Π. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμ. 18, σ. 286.

² Δ. Βικέλα, ἑ.ά., σ. 13.

³ Δ. Βικέλα, ἑ.ά., πολλαχοῦ.

⁴ Βλ. προχείρως εἰς Ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά εἰς τὸ λῆμμα Βικέλας (π.χ. Ἐλευθερουδάκη, τόμ. 3, σ. 258).

⁵ Δ. Βικέλα, ἑ.ά., σ. 11-13.

⁶ Ἀλ. Λέτσα, ἑ.ά. Σαμαρτζίδη, ἑ.ά. Α. Ἀνδρεάδη, ἑ.ά. Νεοελληνικὴ ἱστοριογραφία, (ἐπιμέλεια Ε. Φωτιάδη), «Βασικὴ βιβλιοθήκη Ἀετοῦ», Ἀθῆναι 1954, σ. 294. «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης, Ν. Σφενδόνη», ἔτους 1935, σ. 209-211 καὶ ἔτους 1947, σ. 65 κέ. Ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά, ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχ-

Ἦσυχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, ἐργασθεῖς, εἰς τὸ Λονδῖνον, εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν τῶν θεῶν τοῦ ἐκ μητρός, Μελᾶ. Διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς τοῦ «Λουκῆ Λάρπ» κτλ. καὶ διὰ τὰς ὥραιας μεταφράσεις ξένων συγγραφέων. Ἦσυχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ μὲ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Τουρκοκρατημένης Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βυζαντίου, διακριθεὶς διὰ τὴν ὀρθὴν, εἰλικρινὴ καὶ δικαίαν κρίσιν του¹. Ὑπῆρξεν ἰδρυτὴς τοῦ «συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ὠφελίμων βιβλίων», εἰς τοῦτον δὲ ὀφείλεται κατὰ πολὺ ἡ ἀναβίωσις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ ἀνέπτυξε πλουσίαν κοινωφελῆ δρασιν². Τὸν βίον τοῦ περιέγραψε μὲ χάριν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ «Ἡ ζωὴ μου». Περί τοῦ ἔργου τοῦ δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐνδιατρίψωμεν, πάντως ὑπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία³. Τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐδῶρθε τελικῶς εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης, καίτοι ἠθέλε, πάντοτε, νὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τὴν, γενέτειραν τῶν προγόνων τοῦ, Βέροιαν⁴.

IV

Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι μὲ τὸ ὄνομα Βικέλας, ὅπως ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου Γεώργιος καὶ οἱ υἱοὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ καὶ Δημήτριος κτλ., ὑπάρχουν δὲ καὶ σήμερον εἰσέτι, ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλαχοῦ⁵.

Μέχρι πρό τινος ἐσώζετο, ἐν Βεροῖα, τὸ ἀρχοντικὸν τῆς οἰκογενείας

νίας κτλ. Β. Α. Μυστακίδης, Οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει λόγιοι, Κωνσταντινούπολις 1907, σ. 107.

¹ Α. Βασίλειος, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, μετάφρασις Δ. Σαβράμη, Ἀθῆναι 1954, σ. 501.

² Βλ. Δ. Βικέλα, Ἐκλογὴ ἐκ τῶν ἔργων, ἐκδοσις συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, Ἀθῆναι 1909, σ. ζ' - με' καὶ Χρονικά τῆς τεσσαρακονταετίας (1899-1939) τοῦ ἰδίου συλλόγου καὶ σημειώσιν 3, ἀμέσως κατωτέρω.

³ Βλ. σημειώσιν 6, προηγουμένης σελίδος. Διὰ ὅσα ἔγραψεν ὁ Δ. Βικέλας, βλ. Ἐκλογὴ, ἔ.α., σ. 46-48. Διὰ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ, βλ. Ἀλ. Α. Οἰκονόμου, Τρεῖς ἄνθρωποι, τόμ. 2, Δημήτριος Μ. Βικέλας, Ἀθῆναι 1953.

⁴ Βλ. Ἰ. Χατζιδάκης, Ἱστορία τοῦ κρητικῆς μουσείου κτλ., Ἀθῆναι 1931, σ. 58-60, «Νέα Ἑστία» ΛΘ (1965), 53-54, ὁμοίως, τεῦχος 881, Ἀρ. Δικταίου, «Πῶς γνωρίσθηκα μὲ τὸν Λαπαθιώτην». Ἐμμ. Α. Πετράκης, ἔ.α., σ. 12 κέ. Ἐφημερίς «Μεσόγειος» Ἡρακλείου, «Ἡ Βικελαία βιβλιοθήκη» τοῦ Ν. Παπαμιχαλάκης, εἰς φύλλα 2834 (2713), 2835 (2714), 2836 (2715) καὶ 2837 (2716), Μαρτίου 1966, ἐφημερίδες «Ἐλευθ. Σκέψεις», Κρήτης, φύλλ. 736/22.1.1931 καὶ ἐφημερίδες Κρήτης «Ἰδὴ», 84/30.8.1908 καὶ 2640/20.4.1932 καὶ «Νέα Ἐφημερίς» τῆς 27.1.1912. (Ἡδυνήθη νὰ συμβουλευθῶ, ἐν Ἡρακλείῳ, τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην (τῶν ἐφημερίδων), χάρις εἰς τὴν εὐγενὴ διάθεσιν τοῦ προσωρινοῦ ἐφόρου τῆς δημοτικῆς «Βικελαίας βιβλιοθήκης» κ. Ν. Σεγρεδάκη). Ὁ Βικέλας εἶχεν ὑπ' ὄψιν νὰ ἀφιέρωσιν τὴν βιβλιοθήκην τοῦ (ἐκ 4772 τίτλων) εἰς τὴν Βέροιαν, ὡς γράφει ὁ Ἀνδρεάδης (βλ. καὶ «Νέα Ἑστία», ΛΘ (1965) 54).

⁵ Δ. Βικέλας, ἔ.α., σ. 13 κέ. Ἀν. Χριστοδούλου, Ἱστορία τῆς Βεροίας, Βέροια 1960, σ. 68-69.

«Μπικελάδικο σπίτι» (Κανάκη)¹, εἰς λόφον δέ, πού ὑπέρκειται τῆς Βεροίας, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Βικέλα, Δημητρίου, βίλλα, πού λέγεται «Βίλλα τοῦ Βικέλλα». Ἡ περιοχὴ αὕτη τελευταίως οἰκοπεδοποιεῖται².

Ἡ Βέροια ἐτίμησε τὸν Δημήτριον Βικέλαν, ὅταν οὗτος ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν (Σεπτέμβριος 1901), ἀνακηρύξασα (7.10.1901) τοῦτον ἐπίτιμον Πρόεδρον, τῆς τότε μεγαλουργοῦσης φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Μέλισσα»³, ὃ δὲ σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων καὶ ὃ ἐν Θεσσαλονίκῃ σύλλογος Βεροιέων ἐφρόντισαν διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς προτομῆς τοῦ (1955), ἡ ὁποία ἐτοποθετήθη, ἐν Βεροίᾳ, εἰς τὸν κήπον τῆς Ἑλῆς καὶ ἐδόθη τὸ ὄνομά του εἰς ὁδὸν τῆς πόλεως, κάθετον τῆς Κεντρικῆς ὁδοῦ καὶ τῆς Μητροπόλεως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

¹ Δ. Βικέλα, ἔ.ἀ., σ. 423. Ἀλ. Λέτσα, σ. 68. Ἀν. Χριστοδοῦλου, ἔ.ἀ., σ. 66 (καὶ φωτογραφία ἐξωθύρας) καὶ εἰς ἡμερίδα «Φρουρὸς τῆς Ἡμαθίας» Βεροίας, φύλλ. 199/11.1.1960, κυρίως δὲ Νικόλαου Κ. Μουτσοπούλου, Τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Σιὸρ Μανωλάκη στὴ Βέροια, Ἀθῆναι 1960 («Ζυγὸς» 56-57), Π. Μιχελῆ, Τὸ Ἑλληνικὸ λαϊκὸ σπίτι, Ἀθῆναι 1960, σ. 286-299 («Τὰ λαϊκὰ σπίτια τῆς Βεροίας»), ἰδίως σ. 295 κέ., καὶ Ι. Φοῦτῆ, Πολεοδομικά καὶ μορφολογικά προβλήματα τῆς Βεροίας, Θεσσαλονίκη 1964. Ἐπικεῖται ἡ ἔκδοσις νέου ἀξιολόγου βιβλίου τοῦ κ. Ν. Μουτσοπούλου.

² Ἐφημερίς «Ἀστὴρ» Βεροίας, φύλλ. 504/391/12.6.1939: «Ἀφίξις κ. Βικέλα. Παρεπιδημεῖ, ἀπὸ τινων ἡμερῶν, ἐν τῇ πόλει μας, ὁ Πρόεδρος Ὑπουργός, διευθυντὴς ἑθιμοτυπίας Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, κ. Δ. Βικέλας». Θὰ ἔμεινε, εἰς τὴν ἑπαυλὶν του, ὁλόκληρον τὸ θέρος.

³ Βιβλίον πρακτικῶν τῆς ἀδελφότητος «Μέλισσα» Βεροίας (βιβλιοθήκη Δημοσίου, Γυμνασίου ἀρρένων). Περί τοῦ βιβλίου τούτου βλ. Γ. Χ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμ. Ι, Βέροια 1960, σ. 41, ἐνθα ἀναγράφονται: «Ἀνακηρύττεται ὡσαύτως παμψηφεί ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος ὃ ἐκ Βεροίας ἔλκων τὴν καταγωγὴν καὶ ἐν Ἀθῆναις διαμὲνων ἀξιώτιμος κ. Δ. Βικέλας» (σελ. Ιβ, συνεδρίασις 96, τῆς 7.10.1901) καὶ ἐν συνεχείᾳ: «Ἀναγινώσκονται δύο ἐπιστολαί, ἡ μὲν τοῦ ἀξιότιμου κ. Δ. Βικέλα, ὡς ἀπάντησις τοῦ ἀγγελητηρίου γράμματος τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἐπίτιμου προέδρου τῆς Ἀδελφότητος, ἡ δὲ τοῦ Ἀρ/του Παναρέτου» (σελ. 2α, συνεδρίασις 97, τῆς 4-11-1901).